

**BOEKEN, CONFERENTIES EN MEDIA/
BOOKS, CONFERENCES AND MEDIA/
LIVRES, CONFERENCES ET MEDIA**

J-A. CORNET, "ZAIRE, VOLKEN/ KUNST/ CULTUUR"

Antwerpen, Mercatorfonds, 406 blz., 1989

(Dit boek is eveneens in een franse versie verschenen).

Origineel in dit werk is het gebruik van de Zaïrestroom als rode draad. De auteur begint bij zijn oorsprong in Shaba en daalt verder af tot aan de monding; ondertussen bespreekt hij acht diverse regio's waardoor hij tijdens deze tocht trekt.

De auteur beoogt met dit boek een vrije introductie te geven en legt daarbij de nadruk op gebruiken en geschiedenis.

Vooraf wanneer de beschrijving van kunstwerken in hun context aan bod komt, treffen we de beste passages aan; daar is de auteur immers zeer bevoegd als beheerder van het "Institut des Musées nationaux du Zaïre".

Opvallend geslaagd is ook de harmonie tussen de tekst en de zeer mooie foto's van Angelo Turconi. De legende bij sommige foto's zoals o.a. de voorhistorische pot (blz 24) of de voorhistorische gravures (blz. 25) had volgens ons wel uitgebreider kunnen zijn; anderzijds missen we een afbeelding van het werk van Bela op blz. 86, waarover in de tekst op de volgende bladzijde uitvoerig sprake is. We krijgen een foto van Pilipili, maar van hem zijn reeds twee - overigens te fel op elkaar gelijkende - schilderijen afgebeeld op blz. 394 en 395. Ook foto's van de voorsteden en van een grote laan in Kinshasa zouden goed bij de tekst aansluiten.

De auteur kan natuurlijk niet alles behandelen, maar toch had hij volgens ons wel meer aandacht kunnen besteden aan de economische aspecten. Ons moet eveneens van het hart dat de prachtige foto's en de uitstekende beschrijving van kunstvoorwerpen in hun context ergerlijk contrasteert met de pijnlijk zwakke passages en uitweidingen over geschiedenis. Blijkbaar

raadpleegde de auteur geen degelijke recente bronnen. Het heroïsch beeld dat hij van de kolonisatie probeert op te hangen hoort alleen nog thuis in verouderde Belgische schoolboekjes en volledig door de geschiedenis achterhaalde koloniale romans.

We gaan hier nu verder in op de behandeling van de Arabieren door de auteur en vervolgens ook nog op de rubberkwestie. Het beeld dat we in dit werk over de Arabieren krijgen is eenzijdig negatief. De auteur heeft het over hun florissante slavenhandel en de heilzame gevolgen bij de oprichting van de Onafhankelijke Kongostaat waardoor de orde werd hersteld (blz. 28). Er is wel sprake van het iconoclasm van de moslims (blz. 51 en 119), maar er wordt met geen woord gerept over de fetisjverbrandingen door katholieke missionarissen of de inbeslagname ervan. De lezer krijgt ook een deerniswekkend beeld van de slaven in de Arabische centra (blz. 91) en de enige drijfveer van de Arabieren zou de economische exploitatie van ongekende gebieden geweest zijn (blz. 123-124).

Tegen alle wetenschappelijk gefundeerde correcties in blijven de taaie historische mythes in dit werk blijikbaar bestaan.

De lezer wordt weer geconfronteerd met het sprookje van de georganiseerde strijd tegen de slavenhandel en de heroïsche rol van de blanken hierin. Men zou nu toch moeten weten dat de "Arabische" campagne enkel mogelijk geweest is door de actieve inzet van een aantal inlandse chefs. Er wordt eveneens niets gezegd over de motieven van Leopold II, die de campagne tegen de slavemij uit politieke overwegingen gebruikte. Dat de recrutering van soldaten en arbeiders door de Kongostaat onder Leopold II meestal neerkwam op vulgaire slavenhandel, wordt ook nergens vermeld.

De behandeling van de rubberkwestie kan evenmin historisch juist genoemd worden. Kent de auteur dan het bestaan niet van recente wetenschappelijke publikaties als "Rood Rubber" (1985), "Le Rapport de Casement" (1986) en de werken van Delathuy (1) ? De behandeling van deze kwestie is ongeveer van hetzelfde niveau als dit van de schoolboekjes tot 1960.

Storende fouten in feitelijke gegevens zijn o.a. de vermelding dat Casement vroeger ooit gelijkaardige ontsporingen in het Amazonewoud gerapporteerd had. Casement is pas vele jaren later op verzoek van de Foreign Office bij de Putumayo-indianen geweest (blz. 199). Op dezelfde bladzijde staat dat

Morel een Engelse schrijver was die in een roman de kolonisatie van Leopold II als wraakroepend beschreef. Vooreerst was Morel geen romancier, maar een journalist en de "roman" is eigenlijk een ernstige studie, gepubliceerd onder de titel "King Leopold's Rule in Africa" (1904). Eveneens op blz. 199 wordt beweerd dat Leopold II op reis in de Verenigde Staten verzocht werd het land te verlaten. De koning is echter nooit in de States geweest!! Heeft de auteur zich misschien laten inspireren door het werk van H. Eynikel "Onze Kongo", dat als historisch bedoeld door critici in de vernieling werd geschreven?

Naast de Arabische kwestie en de rubberkwestie laat de auteur hier en daar nog een steek vallen. Er wordt met geen woord gerept over grondige studies die verschenen over de wale en bobongo (2). Wat de oproer in Kasai (blz. 264) betreft, wordt niet op de oorzaken ingegaan en bij de behandeling van de Pende-opstand (blz. 299) wordt met geen woord gerept over de onaangepaste houding van de administratie.

Bovenvermelde essentiële lacunes zijn begrijpelijk als men de weinig up to date bibliografie bekijkt die het boek afsluit. Deze is per regio opgegeven en het recentste werk in de algemene bibliografie dateert uit 1981. Het recentste opgegeven werk voor Shaba dateert uit 1968 en daar had de auteur zich beter kunnen beroepen op een artikel van een Zaïrees over Msiri i.p.v. de geörienteerde biografie van Coosemans. Jammer ook dat we onder Maniema-Kivu de biografie van Hall over Stanley missen. Ook Leynsele hadden we graag gezien onder de Evenaarsprovincie. Wat het werk van J. Stengers onder die rubriek komt doen is ons een raadsel. Fundamentele werken over deze provincie - die we onder de rubberkwestie aanstipten - zijn de auteur onbekend. Verder passen ook de twee titels van J. Stengers niet onder Neder-Zaïre. Zelfs in een summiere bibliografie zou Turnbull niet mogen ontbreken. Op blz. 106 en 119 maakt de auteur gewag van het werk van Foà, maar we vinden geen enkele verwijzing ernaar in de bibliografie, ook niet naar het opmerkelijke proefschrift van Mireille Alard (blz. 246).

Hoewel in dit werk de foto's en de beschrijving van de kunstwerken zeer goed zijn, heeft de auteur de kans gemist een groots boek te publiceren; het historische aspect en vooral de politieke geschiedenis zijn daarvoor te amateuristisch en te onjuist behandeld.

- (1) Vangroenweghe D. Rood Rubber (Elsevier, 1985), *Le Rapport Casement*. In "Enquêtes et Documents d'Histoire Africaine". Centre d'Histoire de l'Afrique. U.C.L., 12985, 174 blz. Alsook diverse boeken van Delathuy.
- (2) Vangroenweghe Daniel, bobongo. *La grande fête des Ekonda (Zaïre)*. Mainzer Afrika studien. Band 9. 1988, 322 blz. Dietrich Reimer Verlag. Berlijn.

Bespreking door:

Daniel VANGROENWEGHE
Baron Ruzettelaan, 198
8320 Brugge 4